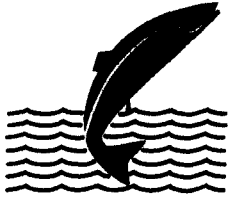

Alþingi
Erindi nr. P 132/1651.
komudagur 19.4.2006

VEIÐIMÁLASTOFNUN

Veiðinýting • Lífríki í ám og vötnum • Rannsóknir • Ráðgjöf

Landbúnaðarnefnd Alþingis
Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 18. apríl 2006

Umsögn um

**Frumvarp til laga um lax og silungsveiði, mál 607,
frumvarp til laga um Veiðimálastofnun, mál 612,
frumvarp til laga um eldi vatnafiska, mál 595,
frumvarp til laga um varnir gegn fisksjúkdómum mál 596,
frumvarp til laga um fiskrækt mál 613.**

Veiðimálastofnun hefur fengið til umsagnar ofangreind mál. Um er að ræða heildarendurskoðun laga er lúta að lax og silungsveiði og er skipt í 5 frumvörp. Stofnunin fagnar framkomnum frumvörpum.

Veiðinýting í ám og vötnum á Íslandi er um margt til fyrirmyndar miðað við önnur lönd. Bæði er staða fiskstofna í ám og vötnum almennt betri og eins hefur tekist að skapa meiri arð af veiðunum (miðað við hvern veiddan fisk) en nokkur annars staðar. Það er rétt að skoða hvað veldur þessu. Án efa á sú umgjörð sem sköpuð hefur verið í kringum veiðarnar stóran þátt í þessu. Það eru nokkur grundvallaratriði sem skipta mestu máli og fest hafa verið í íslensk lög, sum frá fornu fari. Verð á veiðileyfum er algerlega háð markaðslögmálum og er besta veiðin á alþjóðlegum markaði. Þar er gjarnan verið að selja veiði með allri þjónustu, ferðum, góðri gistingu, mat, leiðsögn og fleira.

1. Veiði og síðar arði af veiði hefur verið skipt milli allra er land eiga að veiðivatni. Eigendur jarða að veiðivatni ber að stofna veiðifélag. Innan félagsins eru síðan teknar ákvarðanir um veiðina og tekjum og gjöldum skipt eftir arðskrá. Þetta fyrirkomulag er mjög mikilvægt þar sem brýnt er að allir komi að málum, þar sem um sömu fiskstofna að ræða í veiðivatninu. Með þessu móti er tryggt að hægt er að stjórna nýtingunni og allir njóta arðs af

veiðinni. Stofnun veiðifélaga og skylduaðild að þeim eru þarna lykilatriði. Þetta gerir einnig mögulegt að koma sameiginlega góðum aðbúnaði fyrir veiðimenn við veiðivötnin. Erlendis, þar sem þetta vantar, er sóknin í stofna of mikil, lítil og ómarkviss uppbygging sem og markaðssetning og arður af veiði brot af því sem er hér á landi.

2. Sókn í stofnana hefur verið takmörkuð í lögum og með reglum af stjórnvöldum. Að auki hafa sjávarveiðar á laxi verið bannaðar hér á landi frá því 1932, sem þýðir að lax er nytjaður í ánum.
3. Skráning veiði hefur verið til fyrirmyndar hér á landi sem gefur mjög góðar líffræðilegar upplýsingar um stöðu stofnana, veiðipól þeirra og er um leið verðmiði á veiðina í ám og vötnum.
4. Rannsóknir og þróunarstarf í veiðimálum hefur verið öflugt. Þrátt fyrir mjög takmarkað opinbert fjármagn er allvel fylgst með helstu veiðiánum og tekist hefur að þróa mjög öflugar ræktunaraðferðir fyrir veiðivötn. Standa íslendingar þarna langtum framur öðrum þjóðum. Rannsóknir og þróunarstarf er mjög mikilvægt ef stunda á sjálfbæra veiðinýtingu og stunda ræktun í sátt við náttúrulega stofna. Ræktunarstarf í veiðiám og vötnum er víða mjög öflugt. Það þarf mikið starf að viðhalda þessum árangri og auka hann. Þar er öflug rannsóknir- og þróunarstarf mjög mikilvægt.

Þessa umgjörð þarf að tryggja og styrkja m.a. í lögum. Í umræddum frumvörpum er það gert. Mjög hefur verið vandað til allrar vinnu er lítur að þessari lagasmíð og víðtækt samráð var viðhaft. Undirritaður kom að gerð laganna sem ráðgjafi og þekkir því að raun mikið og gott starf nefndarinnar sem vann frumvörpin. Í heild er þessi lagasmíð góð og ef yrði að lögum yrði hún til að bæta starfsumhverfi í veiðimálum og fiskeldi. Það að skipta lagabálinum í 5 hluta einfaldar hlutina og gerir þá auk þess skýrari. Þó eru nokkur atriði sem betur mættu fara, einkum er lítur að starfsumhverfi Veiðimálastofnunar. Sum þeirra ákvæða voru í frumvörpum þeim sem kynnt voru í haust en hafa nú tekið breytingu til hins verra.

Ef lítið er fyrst á frumvarp til laga um lax og silungsveiði þá er þar atriði er lítur að skráningu veiði, sem við álitum að betur mætti fara. Í 13. grein frumvarpsins er fjallað um veiðiskýrslur. Í nágildandi lögum er það embætti Veiðimálastjóra sem rann inn í Landbúnaðarstofnun um síðustu áramót sem hefur þetta hlutverk. Reyndin hefur hins vegar verið að Veiðimálastofnun hefur sinnt þessu hlutverki alla tíð.

Veiðiskýrslur hafa að geyma afar mikilvægar líffræðilegar upplýsingar þar sem víða er hver einasti veiddur fiskur skráður ásamt upplýsingum um stærð hans, kyn og veiðistað og tíma. Þessar upplýsingar saman komnar hafa nýst í margs konar vísindavinnu ekki síst þegar kemur að ráðgjöf varðandi veiðinýtingu, stjórnun á veiðiálagi, mat á ræktunaraðgerðir og fleira. Skráning á veiðiskýrslum á því að okkar mati tvímælaust heima hjá Veiðimálastofnun. Skráningin kallar ekki á að stjórnvald eins og Landbúnaðarstofnun fari með málið, þar sem engin viðurlög er að finna ef menn ekki skila skýrslu. Það er hagur veiðiréttarhafa og veiðimanna að skráningin sé sem allra best og því þvingunarúrræði ónauðsynleg. Tekist hefur að byggja upp gagnkvæmt traust Veiðimálastofnunar og veiðiréttarhafa og gengur innköllun og skráning þessara upplýsinga hnökralaust. Nú er í þróun á stofnuninni skráningarkerfi sem gerir kleyft að skrá þessar upplýsingar rafrænt í tölvu og varpa þá veiðitölum nánast beint út á netið. Það er því mikilvægt að Veiðimálastofnun hafi áfram þetta hlutverk með höndum og í raun einn af hornsteinum í hennar starfi. Þegar embætti Veiðimálastjóra var aðskilið frá stofnuninni 1997 færðist skráning fiskeldisframleiðslu frá stofnuninni til Veiðimálastjóra. Síðan þá er skráning á framleiðslu í fiskeldi því miður í skötulíki og skortir stórlega á að upplýsingar um framleiðslu í fiskeldi sé viðunandi. Svo má ekki fara fyrir veiðiskráningunni því þar með væri einni af mikilvægari stoðum undir góða veiðistjórnun og verðmætauppbyggingu í veiði brostin. Því er lagt til að Veiðimálastofnun hafi þetta hlutverk með höndum en Landbúnaðarstofnun hafi fullan aðgang að þessum gögnum.

Lítum næst á frumvarp til laga um Veiðimálastofnun. Í heild er frumvarpið til að bæta starfsumhverfi stofnunarinnar er þó eru nokkur atriði sem betur mega fara. Öll þau atriði sem betur verður á eru til þess fallin að styrkja og bæta starfsumhverfi stofnunarinnar.

Í 1. grein frumvarpsins um stjórnsýslulega stöðu. Fyrsta málsgrein er ekki vel orðuð. **“..... er rannsóknastofnun á sviði ferskvatnsfiska og lífríkis þeirra sem heyrir undir landbúnaðarráðherra”**. Setningin býður upp á misskilning. Þarna hljóta að hafa orðið mistök. Í frumvarpi því sem kynnt var í haust var lýsingin á þessa leið. **“er rannsóknastofnun á sviði vatnalíffræði sem heyrir undir landbúnaðarráðherra.”** sem er mun betri lýsing. Einnig mætti orða þetta á þá lund að stofnunin **“er rannsóknastofnun á sviði vatnalíffræði og veiðinýtingar ferskvatnsfiska sem.....”** til að koma veiðinýtingunni og fiskinum betur að.

Önnur málsgrein 1. gr. á fortakslaust að hverfa. Sjálfstæði stofnunarinnar er verulega laskað með slíkum kvöðum sem á hana eru settar með skyldu á að sinna hlutverki sínu með bæði samvinnu og samstarfi við menntastofnanir landbúnaðarins. Það einfaldlega gengur ekki. Ekki það að samvinna stofnunarinnar við þessar menntastofnanir sé slæm. Síður en svo. Stofnunin verður hins vegar að geta sinnt hlutverki sínu á sjálfstæðan máta. Þegar á stofnunin gott samstarf og vaxandi við bæði Landbúnaðarháskóla Íslands og Hólaskóla. Stofnunin flutti starfsstöð sína á Vesturlandi úr Borgarnesi á Hvanneyri til að styrkja samstarfið. Þá flutti stofnunin einnig starfsstöð sína á Norðurlandi frá Hólum í Hjaltadal á Sauðárkrók, en þar hefur Hólaskóli byggt upp aðstöðu fyrir kennslu og rannsóknir í fiskeldi. Nú á vordögum flytur stofnunin starfsstöð sína í Reykjavík á Keldnaholt þar sem Landbúnaðarháskólinn er með starfsstöð. Stofnunin á því þegar í góðu samstarfi við báða skólana. Ekki er hins vegar hægt að laska sjálfstæði hennar með þessum hætti. Önnur málsgrein á því að hverfa.

Í 4. grein frumvarpsins eru talin upp hlutverk stofnunarinnar. Farin var sú leið að telja upp helstu hlutverk stofnunarinnar. En í listann nú vantar hlutverk sem talin voru í frumvarpinu eins og það var kynnt síðastliðið haust. Það að hafa þau með gefur betri mynd af starfsemi stofnunarinnar. Bæta mætti því við liðum. Þeir eru:

1. að vera stjórnvöldum, það er ráðherra, ráðuneyti, Landbúnaðarstofnun og öðrum til ráðgjafar.
2. til að rannsaka vistkerfi ferskvatns
3. að halda skrá um árlega veiði í ám og vötnum landsins.
4. að skrásetja náttúrufar í ám og vötnum og safna upplýsingum um gerð og eðli straumvatna og stöðuvatna.
5. að safna og skrá á kerfisbundinn hátt með vöktun upplýsingum um ástand vistkerfa eða einstakra stofna lífvera í ferskvatni.

Liður 1 er almenns eðlis og skýrir sig sjálfur. Liður 2 er einnig almennur en með víðari skírskotun í takt við tímann. Það fæst ekki fullur skilningur á fiskstofni sem á að nýta, nema að þekkja og skilja vistkerfið sem hann lifir í. Liður 3 er í samræmi við athugasemd hér að framan um frumvarp um lax og silungsveiði. Liður 4 tekur til þess að halda eigi gagnagrunn um ár og vötn og lífríki þeirra. Slíkt er nútíma varsla og miðlun upplýsinga og til þess fallið að gera rannsóknastarf og niðurstöður rannsókna gagnlegri með greiðum aðgangi að upplýsingum. Liður 5 tekur til að vakta eigi ástand vistkerfi ákveðin vötn og er í samræmi við vatnatilskipun Evrópu um

verndun vistgæða vatns og lögleiða þarf á Íslandi síðar á árinu. Þar er eðlilegt að Veiðimálastofnun komi að málum varðandi þennan þátt enda sú stofnun sem sinnir slíkum rannsóknum.

Þá er hér vakin athygli á því að í frumvarpi því sem kynnt var síðastliðið haust var Veiðimálastofnun gefið nýtt nafn Íslenskar vatnarannsóknir. Ástæðurnar eru einkum þær að nafnið, Veiðimálastofnun, hefur valdið miklum ruglingi meðal almennings. Innskotið mála vísar einnig sterkt til stjórnsýslu. Að lágmarki mætti fella “mála” út úr nafninu og kalla stofnunina Veiðistofnun. Enn betra er að nota nýtt nafn “Íslenskar vatnarannsóknir” sem betur lýsir starfsemi stofnunarinnar sem orðin er mun víðtækari en áður var og tekur nú til rannsókna á öllu lífríki og umhverfi í ferskvatni. Eins og áður er getið er eðlilegt að á einni hendi séu allar lífríkisrannsóknir í fersku vatni, þar sem einn hópur lífvera t.d. fiskar verða illa teknir út. Skilningur á vistkerfi og hlutverki hvers dyrahóps, stofnstærðarsveiflum og fleira fæst ekki til fulls öðru vísi en með rannsóknum á öllu vistkerfinu. Því er eðlilegt að það hlutverk sé vel skýrt í lögum eins og fyrr er komið að og einnig að nafn þeirrar stofnunar sem fer með málaflokkinn sé lýsandi yfir starfsemina. Íslenskar vatnarannsóknir lýsa þessu víðara hlutverki vel.

Að síðustu skal bent á að með þeim lagabreytingum sem boðaðar eru í þeim frumvörpum sem hér eru til umfjöllunar eykst hlutverk stofnunarinnar allnokkuð, einkum í gjöf umsagna til Landbúnaðarstofnunar varðandi veiðistjórnun, fiskrækt, fiskeldi og framkvæmdir við ár og vötn. Ef frumvörpin verða að lögum þarf því meira fjármagn til stofnunarinnar sem þegar býr við allt of knappan fjárhag. Fjárframlag ríkisins til þessa er lítið miðað við þau miklu verðmæti sem eru í húfi og þýðingu þeirra. Umsögn fjárlagaskrifstofu um kostnaðaráhrif frumvarpanna eru því ekki alls kostar rétt.

Um frumvarp til laga um eldi vatnafiska gerir stofnunin þá tillögu að í 8. gr. um rekstrarleyfi komi í upptalningu á upplýsingum sem þarf í umsókn, staðsetning stöðvar. Þetta er mikilvægt einkum þegar um umsókn um sjókvíastöð er að ræða. Stofnunin gerir ekki frekari athugasemdir enda var stór hluta þeirra ákvæða sem taka til fiskeldis í núgildandi lögum endurskoðuð fyrir fáeinum árum með bærilegri sátt þeirra hagsmunaaðila sem að málum koma.

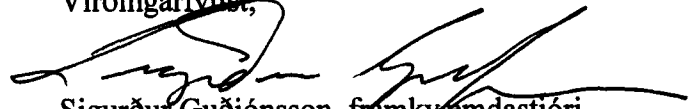
Um frumvarp til laga um varnir gegn fisksjúkdómum gerir stofnunin ekki athugasemdir. Þær breytingar sem þar eru boðaðar eru til þess fallnar að skerpa á allri stjórnsýslu.

Um frumvarp til laga um fiskrækt gerir stofnunin ekki athugasemdir en bent skal á að betra væri að taka inn í þessi lög ákvæði um fiskræktarsjóð sem standa ein eftir af núgildandi lagabálk. Fiskræktarsjóður hefur mjög mikilvægt hlutverk í að styrkja rannsóknir og fiskrækt en býr við þröngan fjárhag. Hluti tekna sjóðsins kemur frá orkuverum sem vinna orku úr vatnsafli. Slík skattlagning á sér stað víða í löndunum í kringum okkur. Þar þykir sjálfsagt að orkufyrirtæki greiði til rannsókna og fiskræktar til mótvægis við þann skaða sem slík orkuvinnsla getur valdið til viðbótar við hreinar skaðabætur.

Veiðimálastofnun mælir með að umrædd frumvörp verði að lögum að teknu tilliti til fyrrgreindra athugasemda og breytingatillagna.

Undirritaður sem og aðrir á Veiðimálastofnun er reiðubúin að koma á fund nefndarinnar og ræða þessi mál ef þess er óskað svo og að fjalla nánar um einstaka þætti þess.

Virðingarfyllt,

Sigurður Guðjónsson, framkvæmdastjóri